

I. P. CVETAN:

Materina ljubezen.

Podoba iz vasi.

jena ljubezen do sina je bila velika, kakor more biti velika le prava materina ljubezen do svojih otrok. Ljubila je svojega sina Jožeta tako, da bi dala zanj celó svoje življenje, če bi bilo treba.

Sedela je Rapetova gospodinja, še mlada žena, v sobi ob beli javorjevi mizi in je šivala; mislila je na Jožeta, in debele solze so ji padale iz oči, da so ji bile že vse rdeče. „Kaj mu je treba hoditi v Ameriko,“ je šepetala tiho. Nato se je spomnila preteklih let, ko je Jože še v šolo hodil. Lepa so bila tista leta zanj in za sina. Marljivo se je učil, bil je dobre in prebrisane glave. Mislili so ga dati v mesto, pa on, dasi ga je v začetku veselilo iti v mesto, se je branil. Bogve kaj ga je vleklo nazaj, kakšne so bile njegove misli? Lepo bi bilo videti, ko bi bil njen sin gospod. Pa Jože je ostal doma. Sicer pa tudi ni napačno, da je ostal doma, komu bi starši zapustili posestvo? Jože, njen edini otrok, bi dobil po smrti staršev posestvo; zdaj pa hipoma ta izprememba: Jože hoče iti v Ameriko. „O, ta Amerika, poguba mojega sina!“ je ponovila Rapetova gospodinja.

V sobo stopi sin Jože. Za trenutek pusti žena šivanje in se ozre proti vratom. Jože postavi v kot bič; ravno je prišel iz gozda. Za mater se ne zmeni in hoče iti zopet ven.

„Jože, kaj bi hodil v Ameriko, saj imamo doma vsega dovolj; ničesar nam ne manjka, delavcev pa potrebujemo. A ti greš, ki ti treba ni, in ti si nama edinec.“ S tihim, jokajočim glasom, polna ljubezni, je govorila mati sinu. Že tolikrat ga je prosila zaradi Amerike. Pa materine ljubeznipolne besede ga niso ganile, ni ga omečila materina ljubezen.

Po svoji navadi zarezhi: „Kaj bi tarnali, mati! Malico mi prinesite, pa ne jokajte.“ Da bi jo malo podražil ali užalil, doda: „V Ameriko pa gremo kmalu, v nekaj dnevih.“ Za mizo sede, mati pa gre po malico.

Bil je Rapetov Jože mladenič, da mu ga ni bilo kmalu para med fanti v župniji; kot sedemnajstletni mladenič je nadkriloval svoje vrstnike v moči; tepel se je rad, to je res; pa je bil tudi takoj dober z njim, s komer se je stebel. Lepe, močne postave je bil; staršev ni umel ljubiti. Malokdaj je z njimi prijazno govoril, velikokrat je grdo zarezal nad materjo, nad očetom se ni upal; ni uvidel, kako ga oče in mati ljubita vključno njegovim sirovostim, pa zakaj bi ga ne, saj je njun edini otrok.

Rapetov Jože je bil vseh muh poln. Dasi mu ni bilo treba hoditi z doma za kruhom, si izmisli, da bi šel v Ameriko. Kaj tam? Ni imel nikakih smotrov, da bi tam morda dosti zaslužil ali . . . to mu še mar ni bilo, še neumno se mu je zdelo; vedel je, da mu ni treba hoditi v Ameriko, ker ima doma vsega odveč, vrhutega je pa še edini otrok svojih staršev. Vleklo

ga je nekaj v Ameriko, v deželo sreče, veselja in bogastva . . . Čutil je, da bo le daleč od doma srečen. Na povrnitev v domačo vas še ni mislil, dasi je vedel, da se gotovo kdaj vrne. Razodel je staršem svoj namen; oče je nekaj časa pomišljal, potem mu je dal odgovor, naj stori, kakor ve in zna. Branil mu ne bo iti, denarja, kolikor ga bo potreboval, mu tudi lahko da. Obrnil se je in odšel v hlev, ob tem pa je mislil: „Naj gre, mi vsaj doma nagajal ne bo; morda se bo pa tudi tam izpametoval in, kadar hoče, naj pride domov.“ — Toda drugačnih misli je bila žena. Upirala se je Jožetovi nakani in ga je učila, koliko nesreč ga lahko zadene, še preden pride čez morje. Prošila je moža, naj nikar ne pusti sina z doma, toda ta ji je isto odgovoril kakor sinu. Odločilna beseda je vseeno moževa. Vrnila se je v hišo in se zjokala v znamenje ljubezni do svojega otroka. Odšel bo njen edini sin v tujino, bogvekaj bo z njim. Že zdaj so jo navdajale težke, moreče skrbi: če zaide sin v slabo tovarišijo, če pozabi na Boga, se li še vrne? Šele zdaj je čutila, kako ljubi svojega otroka.

Mati prinese Jožetu kruha in vina; z žalostjo opazuje Jožeta. Vzame zopet šivanje v roke, nazadnje pravi sinu: „Vidiš, Jože, vedno imaš doma dosti vina, kolikor ti ga je drago, kaj bo pa v Ameriki? . . .“

„Nikogar nič ne briga,“ zareži sin, popusti malico na mizi in gre iz sobe.

Žena težko vzdihne.

Oče Jožetov napaja pri vodnjaku pod orehom konje. Po dvorišču sem pride sosed Jaka in ga nagovori: „Kdaj pojdejo v Ameriko?“

Gospodar Rape ga pogleda, rekoč: „Mislim, da gredo danes teden.“

„Pa da pustiš sinu iti v Ameriko.“

„Naj gre,“ odgovori Rape malo nevoljno, „bo vsaj izkusil, kaj je svet. Doma mi je samo za nagajanje. Potni list menda že tudi ima.“

Ko zapazi Jaka, da je Rape zaradi govora o Ameriki nevoljen, odide.

Drugi dan se odpelje Jože v mesto kupit ročni kovčeg in kar je bilo še potrebne obleke. Ko vidi Rapetova gospodinja zvečer kovčeg na skrinji, vzdihne: „Ko bi tega-le ne bilo!“

Prišel je dan odhoda v Ameriko.

Svetla noč je sanjala nad vasjo. Glasilo se je po vasi fantovsko petje v slovo Američanov. Zaukali so in se pričeli pogovarjati. Izpraševali so Rapetovega Jožeta, zakaj pravzaprav gre v Ameriko. Ni jim znal odgovora.

Pridružil se jim je še Logarjev Tine, tudi eden izmed bodočih Američanov. Bajtarjev sin je bil, krepak fant, staršev ni spoštoval in ljubil, kakor bi jih moral. Drugače je kazala njegova mati svojo ljubezen proti njemu. Namesto da bi ji on prinesel ob sobotah kaj krajcerjev, ga je morala še ona zalagati z denarjem, ki je ubožica komaj delala — mož njen pa je bil pijanec — drugače bi jo sin, ki je tudi pil žganje, natolkel, kar se je često pripetilo, pozabivši, kako se mora ravnati z lastno materjo. Izposodil si je denar za pot pri imovitem kmetu, kjer je bil Tone navadno v delu, njegova mati mu pa še doda tri goldinarje, akoravno je še čutila bolečine na glavi, prizadete od močne pesti sinove; to je materina ljubezen.

„Zdravi ostanite, mati,“ je rekel Tine materi pozno zvečer in je odšel v vas.

Ribji orel.

„Torej več ne pride domov, preden gre; kje bo neki spal?“ reče zamolklo stara žena, in solze ji prlijejo iz oči.

Sin Tine pa je pred bajto zaukal in se je počasi bližal vasi. Pride do Črednikove hiše, kjer je stala na pragu domača hči Franca. Spozna jo takoj.

„Dober večer, Franca!“ jo nagovori Tine.

Dekle odzdravi, ne da bi natančno pogledala, kdo je, in se obrne, hoteč stopiti v vežo.

„Počakaj, Franca!“ jo ustavi Tine. „Prav, da sem naletel na tebe. Domov ne grem več in pri materi se nisem poslovil. Časih me prime neka otožnost, piti moram nekaj žganega — ne zameri mi to slabost — in potem ne morem lepo govoriti z materjo. V takem položaju sem danes. Sporoči torej moji materi, prosim te, da jo prosim odpuščanja in da ji bom že pošiljal iz Amerike. Nisem tako hudoben, kakor ljudje mislijo, verjemi mi, samo jeza me časih prime, da . . .“ neha govoriti in solze se mu zasvetijo na licih.

Franca, misleč, da Tine res ni tako hudoben, kakor govore, ga tolaži: „Le potolaži se, Tine! Saj te ima mati rada in odpusti ti vse. Pa ji res pošiljaj, saj vidiš, da je ubožica stara in težko dela. Samo na Boga ne pozabi.“

Bila je popolnoma ginjena od mladeničevega ihtenja. Poda mu roko v slovo in izgine v veži, zapiraje vrata za seboj.

Tine stoji nekaj časa sam, potem pa zauka. Pa to ukanje je bilo zamolklo, otožno . . .

Logarjev Tine, pridruživši se kopicami fantov, zavriska zopet; to ukanje je glasnejše in veselejše.

„Fantje, dostikrat, malone vsak večer poleti smo bili tako-le na vasi kakor danes. Danes sem zadnjikrat, ker moram iti za kruhom,“ govori Tine fantom. Posebna modrost in neka nenavadna zgovornost se ga je prijela. „Vam ni treba,“ nadaljuje, „drugod si kruha iskat, posebno ne tebi, Jože. Ko bi bil jaz v tvoji koži, ne bi . . .“

„Molči o tem!“ ga prekine Jože.

Tine molči.

„Torej, z Bogom, prijatelji,“ de Tine po kratkem molku. „Zdaj pa še eno zapojmo . . .“

Razlegalo se je petje do Rapetove hiše; čula je petje Jožetova mati, vedela je, da velja to petje v slovo bodočih Američanov ter je pretakala solze.

Zaspali ji ni bilo moči. Vzdignila se je ter prižgala svetilko. Pokleknila je h klopi in se z rokami naslonila na klop. Pričela je moliti za Jožeta, da bi ga Bog varoval vseh nesreč v Ameriki, da bi se mu dobro godilo. Njene ustnice so se premikale v molitev, njeno ljubeče srce je gorelo za Jožeta, njene solze so bile dokaz materine ljubezni . . .

Drugi dan je bil odhod Američanov.

Še enkrat je prosila Rapetova gospodinja svojega sina, kar je najgorkejšo želela od njega, pa on je ni hotel slušati; zmagala je njegova trmo-glavost. Niso ga omečile materine solze, ni ga ganila materina ljubezen . . .

